

КОГНІТИВНИЙ ДИСОНАНС У МОВЛЕННЄВИХ ПОТОКАХ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ СУЧАСНИХ ФРАНЦУЗЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ

Кравченко О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Постановка проблеми у загальному вигляді. Американський психолог Л. Фестингер у роботі "Теорія когнітивного дисонансу", яка вийшла в світ у 1957 році вперше дав назву феномену когнітивного дисонансу (КД). Відповідно до цієї теорії, індивід володіє певним комплексом знань, тобто когнітивною системою, яка може бути різного рівня складності, узгодженості та зв'язності. Відтак, КД – це наявність суперечливих відношень між окремими елементами у когнітивній системі знань людини, що веде до появи психологічного дискомфорту [24, с. 17]. Під терміном “знання” розуміється не тільки сукупність відомостей з певної галузі, набутих у процесі навчання; він також використовується синонімічно до поняття "точка зору". Людина формує певну точку зору і вважає, що вона є істинною, таким чином психологічно вона не відрізняється від "знання" як такого. Це твердження є вірним також стосовно переконань, цінностей, настанов [там само, с. 15—19].

Два когнітивні елементи можуть бути дисонуючими для людини, що живе в одному культурному середовищі і має один життєвий досвід, і не будуть такими для людини іншого рівня культури, іншого середовища, іншого життєвого досвіду, навіть іншої історичної епохи [1, с. 6; 24, с. 31—32]. КД може виникати через несумісність нової отриманої інформації попереднім культурологічним знанням людини. При цьому його виникнення залежить також від важливості цих знань для індивіда [29, с. 136—137].

Особливості протікання когнітивних процесів, і зокрема збій в процесах систематизації та упорядкуванні знань, що виникає через їх суперечність відносять своє відображення у зміні як мовної так і немовної поведінки індивіда.

Дослідження когнітивної діяльності персонажів, і зокрема феномена КД, на основі художнього тексту дає певні переваги, що пов'язане перш за все з тим, що ми здатні аналізувати не тільки зовнішнє мовлення, екстеріоризоване, але й внутрішнє, інтеріоризоване, а також авторське, які дають можливість комплексно слідкувати за розумовою діяльністю персонажів, загалом за когнітивними процесами їх свідомості [6, с. 180], а відповідно і за їх КД.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на той факт, що КД вперше отримав свою назву лише у ХХ столітті, проте ідеї про цей феномен вже з'являлися у роботах вчених філософів ще з давніх-давен, хоча і не носили ще такої назви.

Древньогрецький філософ Піфагор вперше помітив, що існують приємні для слуху музичні співзвуччя, які і отримали назву "консонанс". Пізніше його

послідовники, піфагорійці проводили аналогію між консонансом і гармонією світу, світовим порядком (космосом), протиставляючи йому дисонанс – дисгармонії, хаосу. На їхню думку, всю красу макрокосмосу може відчутти лише той, хто у своєму внутрішньому мікрокосмосі підтримує порядок. Ціллю піфагорійського способу життя є перенесення гармонії всесвіту у життя самої людини [12, с.141—146]. Таким чином, піфагорійці першими звернули увагу на проблему внутрішньої гармонії та дисгармонії людини.

Пізніше у роботах таких філософів як Х. Ортега-і-Гассета [21], Г.-Г. Гадамера [14], М. Бубера [9], а також таких психологів як Ф. Хайдера, Л. Виготського [13] наявні ідеї суміжні з теорією КД. В наш час незважаючи на наявність численних досліджень КД в галузі психології, цей феномен залишається маловивченим у лінгвістиці, що представлено лише поодинокими його дослідженнями у цій галузі знань. Зокрема на сучасному етапі проведений аналіз мовного вираження КД у дипломатичному [11] та устно-розмовному дискурсах [33], кінотекстах [8], англійських літературних творах XIX-XX століть [16], однак не виявлені особливості вербалізації вищезазначеного феномена саме у французькому художньому мовленні, зокрема у сучасних французьких детективних романах, що становить **новизну** нашого дослідження. Виходячи з цього ми поставили за **мету** дослідити особливості КД у мовленнєвих потоках сучасних французьких детективних романах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно виокремлюються такі основні мовленнєві потоки художнього тексту як авторський, персональний, а також їх поєднання у невластиво-прямої мовленні [19, с. 133].

Персональне мовлення художнього тексту поділяється на діалогічне та внутрішнє монологічне [там само, с. 134]. Діалогічна частина художнього твору, діалог, виокремлюється із суцільного тексту завдяки обов'язковому пунктуаційно-графічному виділенню, його головна функція полягає у відображенні безпосереднього спілкування людей, що населяють художній світ, – персонажів [там само, с. 155]. Наявні різні позиції науковців щодо характеру саме художнього діалогу. Так, лінгвіст Ш. Баллі пропонує розмежовувати художній діалог літературного твору і реальної комунікації, вважаючи, що перший завжди є свідомо стилістично та "естетично" обробленим письменником, автором твору, в той час як у другому випадку створення діалогу підпорядковується лише особистим, часто несвідомим потребам мовців. Відтак, художній діалог, який є неприродним, а заздалегідь створений автором, не може бути об'єктом дослідження у лінгвістів, а лише у літературних критиків та науковців. А саме лінгвістика повинна займатись дослідження "спонтанного", "природного" мовлення [2, с.7].

Однак у дослідженнях художнього діалогу наявна також інша точка зору, за якої у літературному тексті діалог розглядається як імітація природного діалогу спілкування, однак він містить численну кількість відмінностей [18, с. 177—178]. Так, основною з них є те, що діалог у реальному житті має природний характер і породжується безпосередньою ситуацією спілкування, саме тому в ньому обов'язково наявні певні "переривання", "еліптичні конструкції" [там само, с. 180—

183]. Те ж саме можна спостерігати і в художній комунікації, однак всі ці прийоми є завчасно продуманими, для наближення спілкування персонажів до природного, а також для досягнення певного задуму автора [19, с. 150—151].

Російський науковець М.М. Бахтін був одним із перших, хто акцентував увагу на незалежності персонажа та автономності його голосу, де слова героя є повнозначні, самостійні і ніби незалежні від автора, на наявності певної індивідуальної “самосвідомості” у кожного героя [4, с. 27—28]. Герой є ідеологічно авторитетним і самостійним. Він сприймається як творець своєї власної повновагої концепції, а не як об’єкт завершуючого художнього бачення автора [там само, с. 5]. Відтак персонаж художнього твору втілює особливу точку зору на світ і себе самого, яка може не збігатися з такою інших персонажів і цей своєрідний погляд героїв диктує манеру їх поведінки у зображуваному світі, включаючи і комунікативну поведінку [7, с. 45]. Розмаїття точок зору різних персонажів сучасного французького детективного роману створює умови для виникнення і дослідження у них КД.

Дослідження сучасного французького детективного роману вказують на то факт, що діалогічне мовлення персонажів відтворює особливості розмовного мовлення шляхом залучення еліптичних конструкцій, зменшення довжини речення, спрощення його структури, а також із використанням розмовної лексики [22, с. 159]. Відтак, у нашому дослідженні ми притримуємося точки зору, за якої створення КД у діалогах художнього твору між персонажами здійснюється по аналогії з природнім спілкуванням, з використанням мовних засобів типових для реальної ситуації спілкування, однак його використання є заздалегідь продуманим автором, змодельованим, і він створюється задля розвитку сюжету твору у певному задуманому напрямку.

Жанровою особливістю сучасного французького детективного роману є діалогічність, оскільки основним його структурно-композиційним компонентом є діалог персонажів [22, с. 60]. Дослідження французьких детективних романів вказують на наявність опозиційного або приховано-опозиційного характеру діалогічної взаємодії персонажів, що розгортається між героями, які дотримуються протилежних точок зору (слідчий, поліцейський – убивця), а також неопозиційного характеру (слідчий – поліцейський), між героями, що дотримуються схожих точок зору [там само, с. 61]. КД знаходить мовне вираження у першому та другому типах мовної діалогічної взаємодії, оскільки дотримання протилежних ідей та переконань є основою для виникнення вищеназваного феномена у учасників комунікації.

У художньому творі, окрім діалогічної форми комунікації, існує також така форма оповіді як внутрішнє мовлення [19, с. 161; 25, с. 118]. У психічному та розумовому житті людини внутрішнє мовлення є стрижневою віссю, в якій сфокусовані і знаходять своє вираження відчуття, процеси сприйняття, емоції, почуття, позавербальні процеси свідомості [32, с. 73—75].

Французький письменник Е. Дюжарден був одним із перших, хто намагався дослідити та описати передачу та зображення внутрішнього мовлення персонажів, на позначення якого він використовує термін *le monologue intérieur* (внутрішній

монолог). Згідно його досліджень така форма мовлення є певним незвученим висловлюванням, без потенційного слухача, у якому персонаж виражає найглибші, найпотаємніші свої думки, близькі до підсвідомого, з використанням речень, які мають скорочену синтаксичну структуру задля створення ефекту "необробленого", "неупорядкованого" повідомлення, що надає реальності відображенню внутрішнього мовлення. [30, с.58—59].

Російський психолог Л.С. Виготский підтверджує цю думку у своїх дослідженнях внутрішнього мовлення, вказуючи на його уривчастість, фрагментарність, максимальну синтаксичну спрощеність і чисту предикативність у побудові речень [13, с. 292]. Вчений пояснює це тим, що тема роздумів, "те, про що ми думаємо", підмет є завжди відомим індивіду, і тому не потребує складних конструкцій для оформлення думки [там само, с. 293—295]. Інші представники романських досліджень художнього тексту також вказують на наявність речень зі скороченою синтаксичною структурою: еліптичні речення, номінативні, предикативні, інфінітивні, парцельовані конструкції і т. ін. у зображенні внутрішнього мовлення, оскільки лаконічність їх будови дозволяє імітувати реальність плину думок персонажів і сфокусувати увагу на головному, суттєвому у їх роздумах [10, с. 39; 15, с. 52]. Такі особливості передачі внутрішнього мовлення використовуються у сучасних французьких детективних романах, і враховуючи специфіку КД як внутрішнього психологічного дискомфорту, служать для його вираження.

Для дослідження КД, важливою є точка зору про діалогічність внутрішнього мовлення [10, с. 53; 31, с. 57]. Так, французький лінгвіст Е. Бенвеніст використовує термін "dialogue intériorisé" на позначення внутрішнього мовлення, яке той характеризує як інтериоризований діалог, що розгортається між "moi-écoutéur" (Я-слухачем) та "moi-locuteur" (Я-мовцем) [27, с. 85].

Відтак, психологічна природа внутрішнього мовлення полягає у властивостях особистості розщеплювати свій внутрішній голос на два голоси [28, с. 95—96]. Як тільки індивід починає міркувати над певним питанням, внутрішнє мовлення набуває форм запитань і відповідей, стверджувальних і заперечень, розбивається на окремі репліки, тобто перетворюється на діалог. Найбільш чітко ця діалогічність виступає в тих випадках, коли треба прийняти певне рішення [10, с. 39; 5, с. 318—319]. Така позиція про діалогічність внутрішнього мовлення збігається з деякими принципами теорії КД. Відтак, наявність декількох суперечливих позицій, точок зору у системі знань персонажа є основою для виникнення КД [24, с. 231], що герой намагається розв'язати шляхом внутрішніх вагань та сперечань із собою, що відповідно віднаходить відображення у його внутрішньому мовленні. Таким чином, внутрішня боротьба, що супроводжує прийняття важливого рішення, зокрема приєднання до тієї чи іншої точки зору у внутрішній когнітивній суперечності, оформлюється певними мовними засобами так, ніби два опоненти ведуть відкритий, озвучуваний діалог. Такий діалог розгортається у вигляді запитально-відповідної форми, де запитання продиктовані підвищеним емоційним настроєм діючої особи (в нашому випадку спровоковані

виникнення КД), а відповіді мають роз'яснювальний, заспокійливий характер, притаманний логічному мисленню [10, с. 46; 19, с. 168—169]. Герой у суперечці з самим собою намагається розв'язати ті сумніви, що його мучать.

Відтак, однією з основних функцій внутрішнього мовлення у художньому тексті є зображення внутрішнього світу героя, і незважаючи на те, що формально він адресований власне персонажу, однак також і читачеві, якому він має бути зрозумілий [20, с. 360—362]. Будучи особливою формою передачі внутрішнього мовлення персонажа, він дає ілюзію можливості стежити за його думками. Відповідно, якщо виникнення КД у одного з персонажів ніяк не проявляється у його зовнішньому мовленні, так як герой приховує свій внутрішній емоційний стан аби не створювати конфліктних ситуацій у діалозі, або не бути представленим у невігідному для нього світлі [29, с. 35—36], то у художньому тексті завдяки внутрішньому мовленню персонажа ми маємо доступ до процесів його когнітивної діяльності, а відтак і до КД героя.

Окрім персонажного мовлення, психологічний стан героя віднаходить мовне вираження також у авторському мовленні, у якому автор звертається безпосередньо до читача від себе, а не через мовні характеристики зображуваних персонажів.

У сучасних дослідженнях французьких художніх творів виокремлюють такі первинні форм авторського мовлення як розповідь, опис, міркування й характеристика, і другорядні – авторські ремарки, авторський жестовий коментар, авторські відступи, кожна з яких бере участь у створенні образу персонажа, його характеристики, побудові психологічного портрету героя. У авторському мовленні виникає пряме зображення персонажів – через опис їх зовнішності, вчинків, подій, та непряме – через опис подій, що пов'язані з ними, асоціативних співвідношень явищ природи, світу речей з образом персонажа. [23, с. 117] Авторське мовлення поряд з внутрішнім мовленням персонажа також відіграє особливу роль у вираженні КД у художньому творі, що пов'язане з інтериоризованим, внутрішнім характером вищеназваного феномена. Часто КД залишається лише внутрішнім психологічним особистим дискомфортом індивіда, який не віддзеркалюється у його зовнішньому мовленні через швидку нейтралізацію вищеназваного феномена або навпаки намагання першого приховати свій внутрішній стан. Проте у авторському мовленні відображаються будь-які важливі зміни у стані героя, включаючи й ті, що пов'язані з внутрішнім дискомфортом КД.

Така форма оповіді художнього тексту як невласне пряма мова полягає у зображенні ситуації з позиції персонажа, однак його мовне вираження представляє контамінацію мовлення автора та персонажа. Незважаючи на домінування точки зору останнього, сигнали його мовної присутності поступаються по кількості авторському тексту і зведені до наявності декількох цитованих слів персонажа чи використання розмовних конструкцій [19, с. 172; 25, с. 124]. За допомогою невласне-прямої мови автор може несуворо дотримуватися індивідуальних мовленнєвих особливостей героя, якщо вони неважливі в даній ситуації. Він бере

тільки найбільш суттєве, необхідне для того, щоб вказати на належність думки або почуття тому чи іншому персонажу [19, с. 174].

Вперше у французькій лінгвістиці на особливу форму передачі чужого мовлення звернув увагу саме Ш. Балі, яку він вважав новим, більш пізнім різновидом класичної непрямой мови. У його роботі цей феномен отримує назву *style indirecte libre*, в якому слово *indirecte* має відношення до зміни форм займенників та дієслівних форм, а *libre* передбачає звільненість від пунктуаційних знаків, зокрема лапок. На думку вченого така форма мовлення не є застиглою, проте рухомою, і саме тому у багатьох проявах невластиве прямої-мови її важко відокремити від "*style directe*" [17, с. 10—12; 26, с. 590—597].

В наш час, враховуючи антропоцентричну спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень, вивчення невластиве прямої-мови отримує новий виток, зокрема в аспекті вивчення не тільки його структурних особливостей, але й прагматичних зокрема. Сучасні дослідження французького художнього тексту вказують на особливу роль невластиве-прямої мови у вираженні почуттів, переживань літературного персонажа. Така форма художнього мовлення є "носієм психологічного підтексту твору", яка дає можливість внести у "безладний та уривчастий плин внутрішнього мовлення персонажа порядок та стилістичну гармонійність, але в той же час вона дозволяє зберегти певну недоговореність та хиткість", що неможливо у сухій, логічній формі непрямой мови [3, с. 133]. Поряд з внутрішнім мовленням персонажа, невластиве пряма мова служить для розкриття читачу скритих думок героя, і таким чином здатна дати доступ до КД, який не знаходить мовного вираження у інших мовленнєвих потоках художнього тексту.

Висновки і перспективи подальших розвідок. КД отримує мовне вираження у персонажному діалогічному мовленні, що пов'язане з широким використанням діалогів у сучасних детективних романах, зокрема у зображенні комунікації між персонажами, що дотримуються протилежних точок зору. Якщо герой намагається приховати свій справжній психологічний стан від інших, то за таких умов КД вербалізується у його внутрішньому монологі, або також в авторському чи невластиве-прямому мовленні. У персонажному мовленнєвому потоці ми маємо доступ до когнітивної діяльності героїв через власне мовлення персонажів, і зокрема тих різноманітних мовних засобів, з використанням яких конструюються їх репліки. В авторському мовленнєвому потоці: опис певних дій, вчинків персонажів, зміни психофізіологічного стану, зображення їх невербальної поведінки вказують на КД героїв. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальше вивчення КД варто зосередити на безпосередньому аналізі тих мовних засобів, які використовуються для його вербалізації і є маркерами вищезазначеного феномена.

Література

1. Аронсон Э. Теория диссонанса: прогресс и проблемы / Эллиот Аронсон // Современная зарубежная социальная психология. — М.: Издательство Московского университета, 1984. — С. 111—126.

2. Балли Ш. Французская стилистика. 2-е изд., стереотипное / Шарль Балли. — М. : Эдиториал УРСС, 2001. — 392 с.
3. Бахтин М. М. Слово в романе / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики / М. М. Бахтин — М.: 1975. — С. 72—233.
4. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского / Михаил Михайлович Бахтин. — М.: Советская Россия, 1979. — 320 с.
5. Библер В. С. Понимание Выготским внутренней речи / В. С. Библер // На гранях логики культуры. — М.: Русское феноменологическое общество, 1997. — С.314—326.
6. Бондаренко Я. О. Комунікативно-когнітивна характеристика мовлення персонажа (на матеріалі мовлення М. Герцога з однойменного роману С. Беллоу) / Я. О. Бондаренко // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2001. — №. 8. — С. 180—184.
7. Бондаренко Я. О. Дискурс акцентуєваних мовних особистостей: комунікативно-когнітивний аспект (на матеріалі персонажного мовлення в сучасній американській художній прозі): дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04 / Бондаренко Яна Олексіївна. — К., 2002. — 206 с.
8. Бондаренко Я. О. Вербалізація когнітивного дисонансу в сучасних американських кінотекстах [Електронний ресурс] / Я. О. Бондаренко // Мовні і концептуальні картини світу. — Київський університет, 2013. — Вип. 43(1). — С. 147—153. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(1\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(1)_23.pdf).
9. Бубер М. Я и Ты / М. Бубер. — М.: Высш. шк., 1993. — 173 с.
10. Буцикіна Н. Є. Лінгвокогнітивний та комунікативний аспекти внутрішнього мовлення персонажів (на матеріалі художньої прози Ф. Моріака): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Буцикіна Надія Євгенівна — К., 2004. — 256 с.
11. Вебер Е. А. Опыт лингвистического исследования когнитивного диссонанса в английском дипломатическом дискурсе: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Елена Александровна Вебер. — Иркутск, 2004. — 213 с.
12. Волошинов А. В. Пифагор : союз истины, добра и красоты / Александр Викторович Волошинов. — М.: Просвещение, 1993. — 224 с.
13. Выготский Л. С. Мышление и речь / Лев Семёнович Выготский. — М.: Лабиринт, 1999. — 352 с.
14. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы филос. герменевтики: Пер. с нем./ / Ханс-Георг Гадамер. — М.: Прогресс, 1988. — 704 с.
15. Дегтярєва Є. О. Специфіка природи внутрішнього мовлення персонажів у французькому мінімалістичному романі кінця ХХ – початку ХХІ століть / Є. О. Дегтярєва // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. : Філологія. — 2014. — Т. 17, № 2. — С. 47—56.
16. Дроздова Т. В. Когнитивный диссонанс как лингвистическая проблема (на материале английского языка): дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Татьяна Владимировна Дроздова. — Тула, 2011. — 174 с.

17. Иванова Л. Т. Несобственно-прямая речь в испанском языке: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата филологических наук: спец. 10.02.05 "Романские языки" / Л. Т. Иванова. — М., 1984. — 20 с.
18. Колокольцева Т. Н. Специфические коммуникативные единицы диалогической речи / Татьяна Николаевна Колокольцева. — Волгоград: Издательство Волгоградского университета, 2001. — 260 с.
19. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / Валерия Андреевна Кухаренко. — М.: Просвещение, 1988. — 192 с.
20. Лещишин З. І. Внутрішній монолог як форма літературного викладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец.: 10.01.06 "Теорія літератури" / З. І. Лещишин. — Л., 2009. — 20 с.
21. Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды: Пер. с исп. / Хосе Ортега-и-Гассет. — М.: Весь мир, 1997. — 704 с.
22. Пономарьова О. О. Структурно-композиційні та комунікативно-прагматичні особливості французького детективного гумористичного роману: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 / Пономарьова Олена Олегівна — К., 2008. — 205 с.
23. Стародубцева О. А. Лексико-семантичні засоби кінетичної характеристики персонажа (на матеріалі французького роману ХХ століття): дис. ... канд. філ. наук: спец. 10.02.05 / Стародубцева Олена Анатоліївна — К., 2001. — 186 с.
24. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса: пер. с англ. / Леон Фестингер. — СПб.: Речь, 2000. — 320 с.
25. Шмид В. Нарратология / Вольф Шмид. — М.: Языки славянской культуры, 2003. — 312 с.
26. Bally Ch. Le style indirect libre en français moderne / Ch. Bally // Germanisch-Romanische Monatschrift. — 1912. — № 4. — P. 549—556.
27. Benveniste E. L'appareil formel de l'énonciation / E. Benveniste // Problèmes de linguistique générale II — 1970. — P. : Gallimard. — p. 79—88
28. Bize P. R. La communication "Moi, l'Autre" / P. R. Bize // Communication et langages. — 1969. — Vol.1 — № 1 — P. 87—97
29. Cooper J. Cognitive Dissonance : 50 Years of a Classic Theory / Joel Cooper. — SAGE Publications, 2007. — 197 p.
30. Dujardin E. Le monologue intérieur / Edouard Dujardin. — P. : Messein, 1931. — 126 p.
31. Frédéric M.-A. Un rendez-vous manqué ? Imaginaires de la ponctuation et de l'endophasie / M.-A. Frédéric // Littératures, 72. — 2015 — P. 51—66.
32. Rabatel A. Les représentations de la parole intérieure [Monologue intérieur, discours direct et indirect libres, point de vue] [Електронний ресурс] / A. Rabatel // Langue française. — 2001. — №132. La parole intérieure. — P. 72—95 — Режим доступу: http://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_2001_num_132_1_6316
33. Rabbie Jacob M. Verbalization and reactions to cognitive dissonance [Електронний ресурс] / M. Jacob Rabbie, W. Jack Brehm, R. Arthur Cohem — Journal of Personality, 1959. — Volume 27. — P. 407—417 — Режим доступу: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-6494.1959.tb02363.x/abstract>

Summary

The paper outlines the peculiarities of cognitive dissonance in the modern French detective novels. The cognitive dissonance is the mental discomfort of an individual because of the presence of some contradictory information, and it can be verbalized in characters' speech (external dialogical and internal monological), as well as in author's and free indirect speeches. All the types of speeches are analyzed in their relations with the cognitive dissonance.

УДК 811.111'37

СЕМАНТИКА ДІЄСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ БАЖАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

Крайник Д.С.

Ужгородський національний університет

Постановка проблеми та її актуальність. Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується посиленням інтересом до розробок проблем лексичної семантики [1, 2, 3]. Особливо перспективними в цьому напрямку виступають зіставні дослідження лексичних одиниць у споріднених та неспоріднених мовах, адже специфіка національних мов (національно-культурне багатство народів, їхня ментальність, способи сприйняття та відображення реальності тощо) найкраще представлена саме в її лексичному складі [5].

При цьому зіставний аналіз дозволяє виявити не тільки особливості кожної з мов та її культуру, а також спільні риси їхньої системно – структурної організації.

Найвагоміших результатів зіставна лексична семантика здобула в другій половині ХХ століття, коли стало зрозумілим, що "...без урахування системних зв'язків та ієрархічних відношень на всіх рівнях аналізу (семному, семемному, лексемному, лексико-семантичних груп і лексико-семантичних полів) не може бути адекватного опису лексико-семантичної системи зіставляюваних мов. Значеннєвість мовної одиниці є основною категорією контрастивних досліджень і тільки через неї визначається місце мовної одиниці у певній системі" [4, с. 4].

Становленню зіставної лінгвістики сприяли праці О. О. Потебні, Е. Сепіра, Б. Уорфа, Л. В. Щерби, В. Д. Аракіна, Ю. Д. Апресяна, В. Г. Гака, К. Джеймса, В. В. Левицького, С. В. Семчинського. Вагомий внесок у розробку проблем контрастивної лексикології зробили А. Вежбицька, В. М. Манакін, М. П. Кочерган, М.П. Фабіан, А. Е. Левицький, І. О. Голубовська, М. Г. Сенів та інші вчені.